

Седацията обяснена

Този листовка обяснява какво представлява седацията, как действа тя и кога може да се нуждаете от нея. Изложени са също така ползите и рисковете от употребата на седация и как може да се почувствате.

Ще получите важна информация и за това какво трябва да планирате във връзка с грижата за вас след седация.

Листовката е написана в сътрудничество между пациенти, представители на пациентски организации и анестезиолози.

Седацията представлява прилагане на успокоителни лекарства, за да се отпуснете по време на процедура. Успокоителните лекарства (седативи) обикновено се вливат във вена (интравенозно), но може да бъдат дадени и през устата (перорално) или през лицева маска.

Медицинският специалист, който извършва тази дейност, се нарича „**специалист по седация**“. В операционната зала такъв специалист обикновено е лекарят анестезиолог. На други места в болницата или във външни клиники това може да е друг лекар или обучен медицински специалист.

Има три различни нива на интравенозна седация. Те се наричат „минимална“ (лека), „умерена“ (наричана понякога „седация в съзнание“) и „дълбока“ седация. Тези нива обаче не са строго определени и зависят от това колко чувствителен е пациентът към използвания медикамент.

Какви са разликите между седацията и общата анестезия?

Основните разлики между седацията и общата анестезия са:

- нивото на съзнание
- необходимостта от оборудване за подпомагане на дишането
- възможни странични ефекти.

При минималната и умерената седация се чувствате комфортно, сънливи и отпуснати. На моменти може да заспите, но лесно се събудите.

Когато сте под обща анестезия, сте напълно неконтактни и в безсъзнание по време на процедурата.

Дълбоката седация е средно състояние между двете.

Минимална седация (анксиолиза)	Умерена седация (седация в съзнание)	Дълбока седация
Ще получите малко количество успокоително лекарство (седатив)	Ще получите малко по-голямо количество седатив	Ще получите по-висока доза от едно или повече успокоителни лекарства
Ще се чувствате отпуснати и ще се тревожите по-малко за случващото се около вас	Ще се чувствате много отпуснати и сънливи	Ще спите през по-голямата част от процедурата
Ще бъдете будни и в състояние да говорите нормално	Ще ви се спи , но ще можете да говорите нормално и да изпълнявате прости указания, ако ви помолят	Ще спите и вероятно няма да говорите през по-голямата част от процедурата
Вероятно е да си спомняте процедурата, през която сте минали, но не в подробности	Възможно е да си спомняте някои моменти от процедурата	Вероятно няма да си спомняте почти нищо от процедурата – нивото на седация ще бъде регулирано според необходимостта
Минималната седация няма да засегне дишането ви	Умерената седация няма да засегне дишането ви	Дишането ви може да се забави. Специалистът по седация ще наблюдава и ще окаже съдействие, ако е необходимо. В Обединеното кралство дълбоката седация трябва да се прилага от специалисти, които имат нивото на обучение и умения на лекар анестезиолог.

Какво представлява пероралната седация?

Приемането на таблетка седатив (например диазепам) понякога може да ви успокои, ако изпитвате силна тревожност преди обща анестезия, но обикновено само то не е достатъчно, за да се отпуснете напълно по време на процедура. Отнема известно време, докато започне да действа и е необходима различна доза за всеки човек.

Не трябва да искате от личния си лекар да ви предпише перорални седативи, които да вземете, преди да постъпите в болницата, освен ако нямате одобрение за това от екипа, който ще се грижи за вас, в противен случай може да е невъзможно процедурата ви да бъде извършена.

Важно е да сте в състояние да мислите ясно, когато се срещнете с лекаря си, за да обсъдите ползите и рисковете от операцията и процедурата ви. След това е необходимо да подпишете декларация за съгласие за извършване на операцията или процедурата.

Какво представлява интравенозната седация?

Интравенозна седация е, когато успокоителното лекарство (седатив) се вкарва в кръвообращението ви с цел да се отпуснете, като се използва малка пластмасова тръбичка (наричана още канюла), която обикновено се поставя във вена в китката или ръката.

Специалистите по седация са обучени да дават правилното количество седатив и да се справят с евентуалните му странични ефекти. Специалистът ще остане с вас по време на процедурата и ще наблюдава дишането и нивата на кислород в кръвта ви.

Какви процедури могат да се извършват под интравенозна седация?

Множество по-леки процедури и изследвания могат да се извършват под интравенозна седация, често в комбинация с локална анестезия. Някои примери са:

- биопсии на кожата или гърдата
- лечение на леки счупвания на кости
- леки операции на кожата, дланта или стъпалото
- процедури за диагностициране на проблеми със стомаха (ендоскопия), белите дробове (бронхоскопия), дебелото черво (колоноскопия) или пикочния мехур (цистоскопия)
- вадене на зъби или други стоматологични процедури
- операции на очите, като отстраняване на катаракта
- козметична хирургия.

Някои по-продължителни процедури също могат да се извършват под седация и локална анестезия.

Седация в клиники по дентална и козметична хирургия

Процедурите под седация често се извършват в болница. Седация за дентално лечение може обаче да се прилага и в хирургична или специализирана дентална клиника. Седация за козметична хирургия може да се прилага в клиника. Стандартите за безопасност на грижата за вас са същите. Специалистът по седация, стоматологът или козметичният хирург ще обсъдят с вас подходящите видове седация – съществуват различни видове седация за дентално лечение за възрастни и за деца. Те следва да ви обяснят какво ще се случи по време на лечението и евентуалните рискове. Важно е да следвате внимателно всички съвети и указания, които получавате.

Какви са предимствата, ако седацията е възможна при лечението ви?

- Седацията действа бързо и дозата може да бъде регулирана, за да получите точното количество.
- Позволява ви да се отпуснете по време на процедурата. Възможно е след това да не си спомняте много от процедурата.
- При някои процедури е възможно да се използва седация вместо обща анестезия, което може да е по-добър вариант за пациенти с определени медицински проблеми.
- Тя обикновено има по-малко странични ефекти в сравнение с общата анестезия.
- Възстановяването е по-бързо от това след обща анестезия, така че можете да си тръгнете в рамките на час-два след процедурата, ако се чувствате добре.

Какви са алтернативите на седацията?

- **Обща анестезия:** ще бъдете в безсъзнание през цялото време и няма да си спомняте за процедурата.
- **Локална анестезия:** ще бъдете напълно будни по време на процедурата, но ще се чувствате удобно. Може да се постави параван, за да не виждате процедурата.

Кой решава дали мога да се подложа на седация?

Можете да обсъдите дали има възможност за седация с вашия лекар или медицинска сестра по време на прегледа. Ако не ви предложат седация, попитайте дали е възможно да получите такава.

Ако сте изложени на по-висок риск поради съпътстващи заболявания, лекарите ще обсъдят възможностите с вас. След това можете заедно да направите най-подходящия избор за вас.

Какво да направя, за да се подготвя за процедура със седация?

- Ако се грижите за други хора, например деца или възрастни, ще трябва да намерите някой друг, който да се грижи за тях до следващия ден.
- Ще се наложи някой възрастен да ви закара вкъщи, за предпочитане с кола или такси – използването на обществен транспорт не се препоръчва след седация. Тъй като ефектът от седацията може да продължи до 24 часа, някой трябва да остане и да се грижи за вас през нощта.
- Вземете всичките си лекарства в болницата, включително инхалатори и всякакви други лекарства без рецепта, които пиете редовно.
- Ако сте болни, имате настинка или сте бременни, свържете се с болницата или клиниката, тъй като седацията може да не е безопасна за вас. Може да се наложи промяна на процедурата.
- Уведомете вашия лекар в деня на процедурата, ако кърмите.
- Махнете всякакъв грим, лак за нокти и бижута, преди да отидете в болницата или клиниката. Можете да носите брачната си халка.
- Донесете си широки дрехи, например халат или дрехи от мек вълнен плат, с които да ви е удобно и топло. Носете ниски обувки, които се обуват лесно.

Мога ли да се храня и пия преди процедурата?

От клиниката или болницата ще ви дадат указания кога да спрете да приемате храна и напитки.

При умерена и дълбока седация трябва да спрете храненето шест часа преди процедурата, но можете да пиете нормални количества „бистри течности“ до два часа преди това. Бистрите течности включват вода, разреден сок (без частици) и черен чай или кафе.

Опитайте се да не спирате да се храните и пиете течности за по-дълго време от това.

При минимална седация често не се изисква неприемане на храна, но е важно да имате точни указания от болницата.

Ако имате диабет, трябва да поискате специални указания кога да взимате лекарствата си и да спрете да се храните.

Какво ще се случи в деня на процедурата?

Обичайно трябва да се преоблечете в нощница. Ще отидете в залата за манипулации и анестезиологът ще ви сложи оборудване за наблюдение. Използваното оборудване обикновено включва:

- маншет за измерване на кръвното налягане
- лепенки на гръдния кош, които записват сърдечния ритъм
- уред на пръста за измерване нивата на кислород (оксиметър)
- малка пластмасова тръба, която измерва нивото на въглероден диоксид, който издишвате. Тя обикновено се прикрепва към кислородна маска.

Как се извършва интравенозната седация?

- Седацията се извършва чрез вливане (инфузия) с помощта на абокат (канюла), който се слага във вена на ръката или външната страна на китката. Може да се приложи по-голямо количество успокоително лекарство, ако е необходимо. При дълбока седация медикаментът обикновено се влива непрекъснато във вената.
- Ще получавате допълнително кислород за дишане от пластмасова тръба, поставена в носа ви, или чрез маска за лице.

Какво е усещането при седация?

То е различно за различните хора и зависи от количеството седативи, което е дадено. При дълбока седация ще сте в безсъзнание, а при лека и умерена седация обикновено се чувствате приятно отпуснати.

Когато попитахме някои от пациентите какво е усещането, отговорите бяха следните:

„Чувствах се много замаян и сънен.“

„Мислех, че през цялото време съм бил в съзнание, но вероятно на моменти съм заспивал, защото изведнъж се оказа, че е изминал час.“

„Чувствах се много спокоен и щастлив.“

„Беше странно – чувствах се откъснат от случващото се около мен.“

Прибиране вкъщи след процедурата

- Ако сте подложени на лека или умерена седация, може да се приберете вкъщи в рамките на час или два след процедурата.
- Ако сте подложени на дълбока седация, възстановяването обикновено ще продължи два часа или повече. Кога ще се приберете вкъщи, може да зависи също и от това колко време ще ви отнеме да се възстановите от самата процедура.
- Както вече беше споменато, някой възрастен трябва да ви закара вкъщи с кола или такси – най-добре е да не използвате обществен транспорт – и да остане с вас през нощта. Ако не сте организирали някой да бъде с вас след процедурата, може да се наложи да останете през нощта в болницата или процедурата ви да бъде отложена.
- От седацията може да се почувствате нестабилни. Внимавайте при стъпала и се уверете, че има кой да ви придружи, ако сте нестабилни.
- Процедурата може да повлияе върху способността ви да вземате решения и да правите адекватни преценки до 24 часа след провеждането ѝ, затова избягвайте вземането на важни решения през това време. Въздържайте се също от публикации в социални мрежи и интернет форуми.
- Не трябва да се връщате на работа, да се грижите за зависими от вас хора, да шофирате, готвите или работите с машини до 24 часа след процедурата, тъй като толкова време може да е необходимо, за да премине действието на седативите върху тялото ви.
- Не приемайте алкохол или приспивателни до 24 часа след процедурата.
- Вашият лекар ще ви даде писмени указания за по-нататъшния ход на лечението, които да спазвате, когато се приберете вкъщи.

- Ще получите телефонен номер за връзка с болницата, на който можете да се обадите, ако не се чувствате добре въщи.
- Ако след процедурата сте неспокойни, чувствате се зле или не можете да намерите номера за връзка с болницата, можете да се обадите на личния си лекар, да позвъните на 111 или да отидете в местния център за спешна помощ с придружител при необходимост.

Странични ефекти, усложнения и рискове

При съвременната седация сериозните проблеми са рядкост. Рискът не може да бъде елиминиран напълно, но модерните лекарства, оборудване и обучение направиха седацията много по-безопасна през последните години.

Специалистите по седация полагат големи усилия за избягване на рисковете, описани в този раздел. Те ще могат да ви дадат повече информация за всеки от тези рискове и какво предприемат, за да ги избегнат.

Хората тълкуват по различен начин думите и числата. Скалата по-долу е предназначена да ви помогне.

Повече информация ще намерите в информационните страници за пациенти в уеб сайта на колежа: www.rcoa.ac.uk/patient-information/translations/bulgarian

Рискове по време на седация

- Честотата на дишането ви може да се забави. Това се среща често при дълбока седация, но рискът съществува винаги, когато се използва седация. Специалистът по седация е обучен да наблюдава пациентите и може да подпомогне дишането ви, ако е необходимо.
- Много често се случва спадане на кръвното налягане, но специалистът по седация е обучен да се справи и с това.
- Много често се случва да остане малка синина там, където е била поставена канюлата.
- Гадене или повръщане се случва рядко.
- Съществува рядък риск стомашно съдържание да попадне в белите дробове. Важно е да следвате указанията за приемане на храна и напитки, за да сведете този риск до минимум.
- Алергични реакции към седативите се срещат много рядко.

Рискове след седацията

- Много често се случва да се чувствате сънливи и по-нестабилни. Може да съществува по-висок риск от падане, особено ако сте по-възрастни.
- Седацията може да оказва влияние върху преценката и паметта ви до 24 часа.

Въпроси за седацията, които може да поискате да зададете

- 1 Кой ще извърши седацията ми?
- 2 Кой вид седация е най-добър за мен и за процедурата, която ми предстои?
- 3 Има ли някакви конкретни рискове за мен?
- 4 Кога трябва да спра да приемам храна и напитки преди процедурата?
- 5 По кое време трябва да уредя да ме вземат?

Допълнителни ресурси

- Полагане на грижи за човек, на когото е приложена обща анестезия или седация (www.rcoa.ac.uk/patient-information/translations/bulgarian).
- Академия на кралските колежи по медицина. *Практика по безопасна седация при здравните процедури: актуализирана версия*. AoMRC, 2021 (<https://bit.ly/3wEoHGy>).
- Академия на кралските колежи по медицина. *Практика по безопасна седация при здравните процедури: стандарти и насоки*. AoMRC, 2013 (<http://bit.ly/301nda8>).
- Междуколегиялна консултативна комисия за седацията в денталната медицина. *Стандарти за седация в съзнание при предоставяне на дентални грижи*. RCS, 2020 (<https://bit.ly/3vz0YWP>).
- Листовки относно специфичните рискове, свързани с анестезията или провеждането на процедура под анестезия, също са достъпни на уеб сайта на колежа: www.rcoa.ac.uk/patient-information/translations/bulgarian

Полагаме усилия, за да сме сигурни, че информацията в тази брошура е точна и актуална, но не можем да дадем такава гаранция. Не очакваме, че тази обща информация ще отговори на всички въпроси, които имате, или че ще обхване всичко, което е важно за Вас. Моля, обсъдете алтернативите си и всички притеснения, които имате, с медицинския си екип, като се ръководите от тази брошура. Тази брошура сама по себе си не трябва да се приема като съвет. Тя не може да се използва за търговски или професионални цели. За пълния текст по ограничаване на отговорността, моля натиснете тук (www.rcoa.ac.uk/patient-information/translations/bulgarian).

Всички преводи са предоставени от колектива на Translators Without Borders (Преводачи без граници). Качеството на тези преводи се проверява, за да може преводите да бъдат възможно най-точни, но съществува риск от неточности и неправилно тълкуване на информация.

Кажете ни какво мислите

Приветстваме предложения за подобряването на тази брошура.

Ако желаете да споделите коментари, изпратете ги по електронна поща на адрес: patientinformation@rcoa.ac.uk

Royal College of Anaesthetists

Churchill House, 35 Red Lion Square, London WC1R 4SG
020 7092 1500

www.rcoa.ac.uk

Второ издание, юни 2021 г.

Тази брошура ще бъде преразгледана в рамките на три години от датата на публикуване.

© 2021 Royal College of Anaesthetists

Настоящата брошура може да бъде копирана с цел изготвянето на информационни материали за пациентите. Моля, цитирайте настоящото като оригинален източник. Ако желаете да използвате част от тази брошура в друга публикация, трябва да бъде отдадено дължимото признание и да бъдат премахнати емблемите, търговските марки и изображенията. За повече информация можете да се свържете с нас.